

Tomáš Bazala, Proměna evropského válečnictví v pozdním středověku na příkladu Čech. Bakalářská práce. Praha, FHS UK 2011, 57 stran

Posudek vedoucího práce

Předložená bakalářská práce Tomáše Bazaly odráží dlouhodobý, zanícený zájem autora o problematiku středověkého válečnictví. Text je rozdělen do osmi kapitol, těžiště práce představuje sedmá kapitola věnovaná rozboru základního autorova pramene – chebské selské hotovosti z roku 1395. Jedná se fakticky o soupis ozbrojenců z jednotlivých farností, spadajících do působnosti chebského městského státu, který představuje jeden z mála autentických dokladů o podobě výstroje a výzbroje žoldněřského vojska pozdního středověku, dochovaných v archivech na území dnešní České republiky. Ocenit je třeba autorovu solidní znalost vojenské problematiky, snahu začlenit pramen do širších souvislostí proměny rytířského vojska ve vojsko žoldněřské, k němuž došlo v průběhu 14. století, i jeho práci s cizojazyčnými texty.

K práci je ovšem možno vznést i řadu kritických připomínek, z nichž mnohým by bylo lze předejít, kdyby autor konzultoval pozdější úpravy textu se svým školitelem. I když měl Bazala na práci poměrně dost času, její finální podoba vznikala v časové tísní. Přemíra překlepů a gramatických chyb budí dokonce dojem, že autor po sobě práci snad vůbec nečetl.

Další výtky se týká rozporu mezi příliš širokým názvem práce a jeho obsahovou náplní. Autor zdaleka nevyčerpal celou problematiku pozdně středověkého válečnictví, fakticky se v souladu s analyzovaným pramenem primárně soustředil – a nutno přiznat, že ku prospěchu věci – na otázku výstroje a výzbroje. Navíc se práce netýká celých Čech, nýbrž jen jedné, velmi specifické oblasti české Koruny. Do vlastního kontextu práce málo zapadají kapitoly 5 a 6 (Středověké město a Město Cheb). Autor se v nich zbytečně zešíroka rozepisuje o vzniku a vývoji středověkých měst či o počátcích Chebu místo toho, aby se omezil pouze na otázku městských vojenských hotovostí. Zahltil text spoustou z hlediska tématu irelevantních informací (jak s tématem například souvisí keltský název Chebu na s. 27?), a toto rozmělnění mu znemožnilo pojednat hlavní problém více do hloubky. Za rozvedení by naopak stály příliš stručné podkapitoly Město jako objekt vojenského významu a Výstroj a výzbroj hotovostního vojska (s. 24-26).

Ještě více zamrzí, že autor pracuje se svým klíčovým historickým pramenem velmi neprofesionálně. Jeho analýza vychází z edice chebského městského archiváře Karla Siegla, jejíž nepřesný a nedůsledný, ke kritickému rozboru zcela nevhodný překlad uvádí v příloze, a to i se Sieglovým komentářem, vůči němuž se ovšem sám vůbec nevynezuje (s. 49-57). Kritické připomínky k Sieglově edici uváděné ve vlastním textu (s. 30-37) se více opírají o důkladný rozbor Jana Durdíka publikovaný v roce 1966. V této souvislosti lze vznést oprávněnou námitku, v čem konkrétně Bazalův výzkum rozšiřuje či doplňuje poznatky publikované Durdíkem. Na tuto otázku autor nikde nepodává jasnou odpověď. Bazala se primárně soustředí na velikost chebské hotovosti a na výstroj a výzbroj ozbrojenců, ostatním, zejména sociálním aspektům pramene (výstroj a výzbroj jako doklad o hluboké majetkové diferenciaci ozbrojenců) však ve svém stručném rozboru (celkem 8 stran) nevěnuje prakticky

žádnou pozornost. Počty ozbrojenců nezasazuje do kontextu s počty osedlých v chebském kraji. Z metodologického hlediska považují výklad vojenských dějin bez přihlédnutí k sociálním podmínkám za nesprávný. Překvapivě se autor nezamýšlí ani nad otázkou vztahu mezi rytířskou jízdou a hotovostí chebského typu. Bez komentáře ponechává Durdíkovo tvrzení, že totiž právě na základě studia tohoto pramene lze „soudit, že pěší houfy feudální hotovosti přestávaly být pouhým přívěskem rytířské jízdy a že za určitých podmínek, určených charakterem války, se mohly stát silou poměrně účinnou.“ (Durdík 1966, s. 583).

Bazalův neprofesionální přístup k prameni se odráží také v nesprávném výkladu odborné terminologie (např. Losungsbücher na s. 49 autor mylně překládá jako knihy hesel. Fakticky jde o knihy lozunků, tj. šosovních platů jako jedné z forem peněžních dávek. Pojmy Wynden či Lener na s. 50 pro změnu nepřekládá vůbec.) a v neznalosti místní topografie (komolení názvů obcí, např. Neu=Albenreu místo správného názvu obce Neualbenreuth či farnost obce Schirndingu, nikoli Schirndingerova farnost). Autor neuvádí české ekvivalenty německých názvů obcí, ani je nepromítá do mapy historického Chebska, takže se pak nemůže ani dobrat zjištění, nakolik je soupis úplný, tj. zda zmiňuje všechny farnosti spadající na konci 14. století do působnosti chebského městského státu. V té souvislosti se nabízí i jiná otázka, která stála za nadhozením, byť pramen sám na ni odpověď nedává: disponoval chebský městský stát v té době vojenskou hotovostí jen z řad ozbrojenců venkovských farností, nebo v ní byli zaangažováni i sami chebští měšťané? Jakou roli v chebské vojenské hotovosti složené z najatých žoldněrů hrály cechovní oddíly? Nikde v textu jsem rovněž nenašel vysvětlení, co znamená v soupisu uváděné označení nebojucí lidé. Tvořili snad tito lidé nějakou zálohu?

Závěr práce (s. 38-40) je místo shrnutí konkrétních výsledků výzkumu plný obecných tezí převzatých ze sekundární literatury, avšak blíže nedoložených. Autor sice správně konstatuje, že vybavení a složení chebské selské hotovosti mělo na konci 14. století spíše tradiční, konzervativní podobu, není mi však jasné, na základě čeho usuzuje, že „Cheb si i díky své schopnosti postavit velké obranné vojsko udržel výjimečné postavení v rámci Českého království...“ (s. 39), když srovnání s jinými městy neprováděl. Jde o tvrzení postavené pouze na obecném předpokladu, který zřejmě není správný. Zkoumal snad autor vojenskou hotovost velkých měst české Koruny, jakými v té době byly Praha, Vratislav, Kutná Hora, Zhořelec, Budyšín, Brno či Olomouc, aby mohl tvrdit, že Cheb mezi nimi zaujímal výjimečné postavení?

Jiné, poměrně závažné nedostatky jsou technicko-formálního charakteru. V kapitole hodnocení literatury se v poznámkách neodkazuje na zmiňované tituly, u metod není uvedeno, podle jakých kritérií autor pramen zkoumá. Bazala kromě toho na více místech porušuje zásady citačního úzu tím, že v poznámkách odkazuje na tituly, jež necituje v závěrečném seznamu literatury (C. Bartlett, K. D. Lilley, J. Ortová, Encyklopedie zbraní a zbroje) a není tudíž přísně vzato vždy dostatečně zřejmé, zda jde o citaci z druhé ruky, či zda měl knihu skutečně v ruce. Naopak v seznamu jsou uváděny práce, s nimiž autor v textu vůbec nepracuje (P. Čornej, J. Mezník, M. Wihoda), u článků zas chybí odkaz na stránky. Obrazové přílohy nejsou opatřeny popisky, takže místy není jasné, oč se jedná (týká se zejména obr. 4).

Celkově lze shrnout, že předložená práce byla dovedena jen do půli cesty. Autor sice prokázal poměrně solidní přehled po literatuře, méně však vytěžil z analyzovaného pramene. Nedostatečná kritika Sieglvy edice, absence jasněji formulovaných vlastních stanovisek vymezujících se vůči Durdíkově studii i výše zmíněné formální nedostatky nedovolují využít text v odborném historickém diskursu. Ze všech výše uvedených důvodů doporučuji hodnotit bakalářskou práci Tomáše Bazaly slabou dvojkou.

V Praze 16. 8. 2011

PhDr. Roman Zaoral